

KRZYSZTOF R. PROKOP
Gliwice

**Glendálocha (Glendalough) – stolica tytularna
biskupa Mariana Przykuckiego, sufragana poznańskiego**

Glendálocha (Glendalough) – the Titular See of Bishop Marian Przykucki,
the Suffragan Bishop of Poznań

W roku swych 85. urodzin oraz 35. rocznicy sakry biskupiej, zarazem w 10 lat po zakończeniu sprawowania urzędów i przejściu na emeryturę, drogę przez doczesność zakończył arcybiskup senior Marian Przykucki, niegdysiejszy wpieryw biskup pomocniczy w archidiecezji poznańskiej (1974-1981), następnie ostatni w dziejach ordynariusz chełmiński (1981-1992), wreszcie pierwszy arcybiskup metropolita szczecińsko-kamieński (1992-1999). Przez większą część życia związany z Poznaniem, gdzie zdał maturę (1946), odbył formację seminaryjną (1947-1950) i przyjął święcenia kapłańskie (1950), później pracował duszpastersko jako wikariusz w parafii św. Mikołaja (1953-1954), przez dwie dekady był kapłanem kolejnych pasterzy Kościoła poznańskiego – arcybiskupów Walentego Dymka (1954-1956) i Antoniego Baraniaka (1957-1973) – na koniec biskupem pomocniczym u boku tego ostatniego oraz arcybiskupa Jerzego Stroby, wikariuszem generalnym (1975-1981) i prepozytem kapituły metropolitalnej (1973-1981), a w okresie wakatu od sierpnia 1977 roku do października 1978 roku wikariuszem kapitulnym i rządcą archidiecezji, na trwałe wpisał się on w dzieje lokalnego Kościoła. Jego dokonania na tym polu zapewne doczekają się prędyż czy później pióra monografisty, który ukaże je w pełniejszym świetle, zgromadziwszy rozproszone świadectwa do tematyki, wszakże nim ktoś zdobędzie się na opracowanie wyczerpującej biografii zmarłego w dniu 16 października 2009 roku hierarchy¹, wpieryw można spodziewać się publikacji rozmaitych wspomnień

¹ Notabene jego zgon przypadł w kolejną rocznicę wyboru na Stolicę Piotrową Jana Pawła II, w którym to dniu M. Przykucki współprzewodniczył w roku 1978 uroczystościom pogrzebowym w archikatedrze poznańskiej kardynała Bolesława Filipiaka (zob.: K.R. Prokop, *Polscy kardynałowie*, Kraków 2001, s. 322).

pośmiertnych tudzież tekstów ukazujących wybrane aspekty posługi należącego przez tak długi czas do grona episkopatu kapłana².

W obecnym artykule przedstawione zostaną w zarysie dzieje biskupstwa tytularnego, nadanego temu pasterzowi Kościoła u progu jego obecności w gronie następców apostołów (tytulariuszem Glenndálocha, o tej bowiem stolicy mowa, Marian Przykucki był przez cały okres posługi w archidiecezji poznańskiej w charakterze biskupa pomocniczego – do momentu nominacji na ordynariusza chełmińskiego). Podejmowany tu wątek może czytelnikom zdać się cokolwiek „egzotyczny”, jako że chodzi o biskupstwo istniejące niegdyś – w wiekach średnich – w odległej Irlandii, którego losy w zasadzie nie mają nic wspólnego z dziejami Kościoła w Polsce, poza właśnie tym faktem, że w czasach współczesnych tytuł owej stolicy został nadany reprezentantowi polskiego episkopatu³. W odnośnym kontekście należy jednak zwrócić uwagę, że jakkolwiek w rodzimej historiografii kościelnej dotychczas rzeczywiście niewiele uwagi poświęcano problematyce biskupstw tytularnych, nadawanych w ciągu stuleci hierarchom ustanawianym do posługi w polskich diecezjach, to jednak w obcojęzycznym piśmiennictwie jest to tematyka mająca wcale obfitą literaturę przedmiotu. Skądinąd kwestię tę podjął już przed wiekiem – niejako na marginesie zasadniczych dociekań – ks. Paweł Czaplewski w pracy *Tytularny episkopat w Polsce średniowiecznej*⁴, co po dziesięcioleciach zyskało rozwinięcie w jednej z książkowych

² Do biografii M. Przykuckiego – m.in.: Z. Szuba, *Biskupi polscy XX wieku*, „Życie Katolickie” 2 (1983), nr 5-6, s. 208; W. Kasyna, *Marian Przykucki, ostatni biskup chełmiński 1981-1992*, „Studia Pelplińskie” 23 (1992), s. 33-243; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 116-117; tenże, *Biskupi zachodniopomorscy (X-XX w.)*, Koszalin 2003, s. 295-300; A. Wańka, *Przykucki Marian abp, ur. 27 I 1924 w Skokach k. Wągrowca, zm. 16 X 2009 w Szczecinie*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. XVI, Lublin 2012, kol. 763. Także: *Kto jest kim w Kościele? Osoby sprawujące kluczowe funkcje w Kościele katolickim w Polsce. Stan na dzień 1 stycznia 1996 r.*, oprac. G. Polak, Warszawa 1996, s. 299-300; *Kto jest kim w Kościele. Ekumeniczne „who is who” chrześcijaństwa w Polsce. Stan na dzień 15 lutego 1999 r.*, oprac. G. Polak, Warszawa 1999, s. 299; *Encyklopedia Szczecina*, t. II, Szczecin 2000, s. 224 (R. Kamiński); t. [IV] – *Suplement 2*, Szczecin 2007, s. 244 (R. Włodkowski); t. [V] – *Suplement 3*, Szczecin 2010, s. 158 (T. Jasiunas); *Leksykon Kościoła katolickiego w Polsce (stan na 2 sierpnia 2003 r.)*, Warszawa 2003, s. 99; M. Przykucki, *Beati pacifici. Homilie, listy, wspomnienia pierwszego metropolity szczecińsko-kamieńskiego*, Szczecin 2006² (tamże zwł. *Biogram* na s. 13-15); *Konferencja Episkopatu Polski. Informator 2009*, Tarnów 2009, s. 73.

³ Zob. zwłaszcza: F. Grannell, *Glendalough*, [w:] *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, t. XXI, Paris 1986, kol. 187-190 (gdzie wskazana wcześniejsza literatura przedmiotu oraz edycje źródłowe do dziejów tytułowego biskupstwa). Także: U. Mattejit, *Glendalough*, [w:] *Lexikon des Mittelalters*, t. IV, Münster – Zürich 1989, kol. 1495-1496; M. Wójcik, *Gleann da Loch, Glendalough*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. V, Lublin 1989, kol. 1105-1106; *The Encyclopedia of Ireland*, ed. B. Lalor, New Haven – London 2003, s. 443-444 (C. Gallagher, P. Harbison); D. Rees, *Glendalough*, [w:] *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. IV, Freiburg – Basel – Wien 2009³, kol. 746.

⁴ P. Czaplewski, *Tytularny episkopat w Polsce średniowiecznej*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” 40 (1913) [druk 1914], s. 91-161; 43 (1916) [druk 1915], s. 67-163 [osobne odbicie: Poznań 1915].

publikacji autora obecnego przyczynku⁵. Natomiast dla czasów nowożytnych oraz najnowszych bodaj nikt w polskiej historiografii nie pokusił się o próbę całościowego spojrzenia na ową problematykę, która na to zasługuje; przypatrując się bowiem gronu episkopatu tytularnego z doby staropolskiej, nietrudno dostrzec np. występującą praktykę długotrwałego „złączenia” tytułów niektórych stolic biskupich *in partibus infidelium* z konkretnymi sufraganiami (Gniezno – Theodosia, Kraków – Laodicea, Lwów – Nicopolis, Płock – Lacedaemon, Poznań – Aenos, Wilno – Methone, Włocławek – Maraga *vel* Margarita), podobnie jak i mianowania kolejno kilku pod rząd biskupów z danego kraju, jakkolwiek z różnych diecezji, z nadaniem tej samej stolicy tytularnej⁶.

W obcych historiografiach – jak nadmieniono – stwierdzić można obecność publikacji podejmujących tego rodzaju zagadnienie czy to w postaci monograficznej⁷, czy przynajmniej w formie zestawień chronologicznych, wzbogaconych o biogramy poszczególnych tytulariuszy⁸. Na gruncie rodzimym piszący te słowa ogłosił kilka artykułów i przyczynków z owego zakresu, które winny ułatwić w przyszłości opracowanie słownika historyczno-geograficznego stolic tytularnych, nadawanych w ciągu wieków polskim biskupom⁹. W ten nurt wpisuje się również obecne opracowanie, stanowiące kolejny krok na drodze, o której celu

⁵ K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII-1. poł. XVI w.)*, Kraków 2002, s. 170-180.

⁶ Zob. zwł.: K.R. Prokop, „Polonica” w katalogu obsady biskupstw tytularnych XVII-XIX w. z *Archivio Segreto Vaticano (ASV)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 93 (2010), s. 175-209.

⁷ Np.: C.R. Fort, *Tratado de los obispos españoles titulares de iglesias in partibus infidelium o auxiliares en las de España*, wyd. V. de la Fuente (*España Sagrada*, t. LI), Madrid 1879. Ostatnio też: *Le diocesi d'Italia*, red. L. Mezzadri, M. Tagliagerrri, E. Guerriero, t. I-III, Cinisello Balsamo (Milano) 2007-2008, gdzie – obok biskupstw rezydencjalnych – uwzględnione zostały, wyróżnione tak samo osobnymi hasłami, dzisiejsze stolice tytularne z obszaru całego Półwyspu Apenińskiego.

⁸ Np.: J. Darragh, *The Catholic Hierarchy of Scotland. A Biographical List, 1653-1985*, Glasgow 1986, s. 103-108 (*Appendix: Titular Sees in Scotland*), gdzie notabene natrafiamy na pojedyncze *polonicum*, jako że od roku 1974 biskupem tytularnym szkockiej diecezji Abernethy *vel* Abernethia jest aktualnie emerytowany biskup pomocniczy z Tarnowa Władysław Bobowski (tamże, s. 104). Por.: J. Dowden, *The Bishops of Scotland, being Notes on the Lives of all the Bishops, under each of the Sees, prior to the Reformation*, ed. by J. Maitland Thomson, Glasgow 1912.

⁹ K.R. Prokop, *Stolice tytularne biskupów pomocniczych diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej*, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 21 (1993), nr 10-12, s. 72-83; tenże, *Alba Maritima – Biograd na moru. Stolica tytularna biskupa Ignacego Jeża w latach 1960-1972*, „Przeгляд Kalwaryjski” 5 (1998), s. 140-176; tenże, *San Leone – stolica tytularna biskupa Stanisława Dziwisza*, „Analecta Cracoviensia” 30-31 (1998-1999), s. 543-559; tenże, *Beatia – Biatia – Vivatia – Baeza. Stolica tytularna biskupa Albina Małysiaka*, [w:] *Z radością głoszę Ewangelię. 85 lat życia Księdza Biskupa Albina Małysiaka. Księga pamiątkowa*, red. K.R. Prokop, Kraków 2003, s. 517-524; tenże, *Aquae Albae in Byzacena – stolica tytularna biskupa Piotra Krupy (poczet tytulariuszy)*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej” 18 (2009), z. 4, s. 315-326; tenże, *Beatia (Vivatia) – Baeza. Stolica tytularna biskupa Wiesława Śmigła*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej” 21 (2012), z. 4, s. 200-207.

mowa wyżej; z niego wynika też uzasadnienie specyfiki podejścia do tematu, które może wzbudzić czyjeś obiekcje, wiodąc nawet ku krytyce. Nie chodzi bowiem o wyczerpujące przedstawienie dziejów danej stolicy biskupiej, jako że nie wydaje się, iż szczegółowe zagłębianie się w historię każdej spośród owych dziś już nieistniejących diecezji może prowadzić ku czemukolwiek odkrywcemu przy rozpatrywaniu problematyki biskupstw tytularnych. Tego rodzaju podejście okazać się może nieodzowne co najwyżej w przypadku udzielenia odpowiedzi na pierwszorzędnej wagi (w każdym z przypadków) pytanie, dlaczego i w jakich okolicznościach dane biskupstwo przestało istnieć i stanowić żywą część Kościoła powszechnego. Jak pokazują konkretne przykłady, powody ku temu były różne i stąd rzecz wymaga każdorazowo wyartykułowania. Poza tym w zupełności wystarcza ogólne spojrzenie na dzieje diecezji ze wskazaniem na czas jej powstania, lokalizację geograficzną, miejsce w obrębie struktur ponaddiecezjalnych (prowincji kościelnej), najważniejsze momenty w jej historii, wreszcie podanie listy biskupów (na ile jest znana).

Drugą część prezentacji winny stanowić „losy” danego biskupstwa już jako stolicy tytularnej, co w praktyce sprowadza się do przedstawienia sylwetek kolejnych biskupów, dzierżących ów tytuł. I znów w tym kontekście należy zaznaczyć, że w żadnym razie nie chodzi o wyczerpujące ich biografie, z podaniem jak najpokaźniejszej liczby szczegółów z *curriculum vitae*, a jedynie o pewien zasób najważniejszych faktów, wyznaczających istotne momenty w konkretnym życiorysie (przede wszystkim co się tyczy posługi w Kościele) – ze szczególnym akcentem właśnie na okres piastowania godności biskupa tytularnego (ramy czasowe, pełnione w tym czasie funkcje kościelne, obszary aktywności, itp.), przy czym dla ogólnego obrazu doniosłe znaczenie mają także narodowość (dla zaobserwowania, czy kolejnymi tytulariuszami zostawali duchowni tej samej nacji) tudzież charakter powierzonej misji (biskup pomocniczy, koadiutor ordynariusza, dyplomata w służbie Stolicy Świętej, osoba piastująca eksponowane funkcje w Kurii Rzymskiej).

Przypatrując się problematyce obsady biskupstw tytularnych, dotykamy też poniekąd zagadnienia sukcesji apostolskiej, w odniesieniu do której nie należy zapominać, że ma ona wielopłaszczyznowy wymiar. Obok bowiem sukcesji święceń biskupich w przywołanym pojęciu zawiera się również sukcesja urzędu, a więc następowanie kolejno po sobie hierarchów zasiadających na danej stolicy¹⁰,

¹⁰ Zob. definicje sukcesji apostolskiej [w:] *Katolicyzm A-Z*, red. Z. Pawlak, Poznań 1994³, s. 354 (T. Gogolewski); G. O'Collins, E.G. Farrugia, *Leksykon pojęć teologicznych*, Kraków 2002, s. 322; *Encyklopedia Kościoła*, t. II, oprac. L.F. Cross, E.A. Livingstone, Warszawa 2004, s. 872; H. Vorgrimler, *Nowy leksykon teologiczny*, Warszawa 2005, s. 352-353; *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. M. Rusecki, Lublin – Kraków 2002 s. 1141-1147 (J. Morawa). Ponadto: R. Trevijano, *Successione apostolica*, [w:] *Dizionario patristico e di antichità cristiane*, t. II, Casale Monferato 1983, kol. 3328-3331; C. Marksches, J. Wohlmuth, K.C. Felmy, A. von Campenhausen,

istotna w przypadku każdego spośród biskupstw rezydencjalnych, w odniesieniu do diecezji tytularnych jest ona do pewnego stopnia względna, nie istnieje bowiem wymóg (ani konieczność), aby stolice te były stale obsadzone. *Per analogiam* i w tym przypadku można jednak mówić o owym wymiarze sukcesji apostołskiej, który w perspektywie dziejowej bynajmniej nie jest lekceważony, o czym świadczy uwzględnianie na równi biskupstw rezydencjalnych oraz tytularnych (właśnie w aspekcie ich obsady) w tego rodzaju fundamentalnej edycji, jak *Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi* czy również w urzędowym roczniku watykańskim *Annuario Pontificio*.

Jeśli obok powyższego wziąć pod uwagę, że bodaj każdy spośród członków episkopatu tytularnego przejawia – w większym lub mniejszym stopniu – zainteresowanie dziejami diecezji, której tytuł został mu powierzony przez Stolicę Świętą, w tym zwłaszcza szeregiem poprzedników, dążąc do posiadania w owym względzie pewnej wiedzy (o czym piszący obecne słowa miał sposobność po wielokroć się przekonywać), wydaje się, że na łamach ukazujących się krajowych czasopism teologiczno-historycznych nie powinno braknąć miejsca na opracowania również z tego zakresu. Uwadze czytelników „Poznańskich Studiów Teologicznych” przedkładamy zatem szkic poświęcony ukazanym pokrótce losom biskupstwa Glenndálocha oraz postaciom hierarchów, którym tytuł tej diecezji został w minionych dekadach nadany, przypisując owo opracowanie pamięci arcybiskupa Mariana Przykuckiego, tytulariuszem Glenndálochy będącego w latach 1973-1981.

* * *

Glenndálocha, właściwie Glenn-da-Locha (Glendalough, Glinne-da-Loch, Glydelagh), to malowniczo położona miejscowość w południowo-wschodniej Irlandii, w hrabstwie Wicklow (około 40 kilometrów na południe od stołecznego Dublinu), w pobliżu będącego ośrodkiem prowincji miasta Leinster¹¹. Jej nazwa pochodzi od gaelickiego *gleann dà loch*, tj. ‘dolina dwóch jezior’ (Valley of the Two Lakes, The Glen of the Two Lakes), i nawiązuje do zasadniczych cech topografii terenu¹². Jak o tym stanowiącym dziś jedną z „atrakcji turystycznych”

P. Neuner, *Apostolic Succession*, [w:] *Religion. Past and Present. Encyclopedia of Theology and Religion*, t. I, Leiden – Boston 2007, s. 335-339; R. Trevijano, *Successione apostolica*, [w:] *Nuovo dizionario patristico e di antichità cristiane*, t. III, Genova – Milano 2008², kol. 5157-5160; W. Beinert, H. Schütte, *Successio apostolica*, [w:] *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. IX, Freiburg – Basel – Wien 2009³, kol. 1080-1084; P. Goyret, *Successione apostolica*, [w:] *Dizionario di ecclesiologia*, red. G. Calabrese, P. Goyret, O.F. Pizzy, Roma 2010, s. 1408-1425.

¹¹ M.in.: *Illustrated Guide to Ireland*, London – New York – Sydney – Montreal – Cape Town 1992, s. 163, 192-194, 236-237; *Ireland. Guide*, Dublin 1993, s. 51, 107-109, 298; *Irlandia*, oprac. B. Szerelmy i in., Bielsko-Biała [2007], s. 144-145, 342-345; *Irlandia. Przewodnik ilustrowany*, Warszawa 2007, s. 164-165.

¹² Por.: E. Ekwall, *The Concise Oxford Dictionary of English Place-Names*, Oxford 1989 [reprint], s. 198. Nadto: C. Egger, *Lexicon nominum locorum*, Città del Vaticano 1977, s. 130.

Zielonej Wyspy miejscu (współcześnie jest to teren parku krajobrazowego Glendalough Forest) pisał w poświęconym mu esejowi znający ów zakątek z autopsji tłumacz współczesnej literatury irlandzkiej Wojciech Falarski¹³, przybywający tam pielgrzym czy turysta znajduje się *w samym sercu gór Wicklow [...]. Od północy ciągnie się grań wzgórz Camaderry, od południa dolinę opasują zalesione zbocza gór Luguduff i Derrybawn. [...] Na dnie doliny spoczywają dwa jeziora, Górne i Dolne, które łączy płynąca leniwie rzeczka Gleneala, wpadająca od zachodu do Jeziora Górnego. Strumień wypływający z Jeziora Dolnego zlewa się jeszcze z potokiem Glandasan, wijącym się między wzgórzami Camaderry. Właśnie w tym miejscu, w szóstym stuleciu, powstał klasztor, który w dość krótkim czasie rozrósł się w olbrzymią osadę klasztorną, mającą przez kilka następujących stuleci pełnić rolę prężnego ośrodka nauczania, życia religijnego i kulturalnego, przyciągając swoją sławą, a także świętością swego założyciela św. Kevina (Coemgen) pielgrzymów z całej Europy*¹⁴.

Wspomniany tu irlandzki święty, zmarły w roku 618, wywodzący się z klanu władającego wschodnią częścią Leinsteru, uważany jest za twórcę i założyciela osady monastycznej w Dolinie Dwóch Jezior, początkowo nazywanej Pustelnią Kevina (*Dísert Choemgín*), gdzie skupił wokół siebie wspólnotę oddających się surowej ascezie mnichów. Pierwotnie wiedli oni życie pokutnicze w nieistniejącej już dziś miejscowości o nazwie Cluainduach, ostatecznie jednak o ich przeniesieniu się do Glenndálochy miał przesądzić fakt, że jej właściciel, niejaki Dimma, ofiarował [im] ją w darze, chcąc mieć za sąsiadów świątobliwych braci, jednakowoż stawiając przezornie jeden warunek, by administratorem (ere-nach) tego terenu był zawsze któryś z mnichów należący do jego rodziny (W. Falarski)¹⁵.

Jak konstatuje cytowany autor, w średniowiecznej Irlandii budowę klasztornej osady rozpoczynano od wzniesienia ogrodzenia, rodzaju wału (*vallum*), którego kolistemu kształtowi przypisywano symbolikę kosmosu. Ogrodzenie wyznaczało równocześnie obszar *sacrum*. Prawdopodobnie w przypadku Glendalough, szczególnie w późniejszym okresie, linia ogrodzenia miała kształt nieregularny, co podyktowane było ukształtowaniem terenu oraz jego znaczną powierzchnią.

¹³ W. Falarski, *Glendalough – Dolina Dwóch Jezior*, „W Drodze” 1999, nr 7, s. 60-68 [tekst ten, w zmienionej wersji, zamieszczony został również w książkowym zbiorze: W. Falarski, *Podróż po Irlandii monastycznej*, Poznań 2006, s. 13-37; tamże, s. 224-227 *Literatura przedmiotowa*].

¹⁴ W. Falarski, *Glendalough*, s. 60. Zob. grafiki i fotografie ukazujące wygląd Doliny Dwóch Jezior – m.in.: *Illustrated Guide to Ireland*, s. 237; *Historia Irlandii*, red. T.W. Moody, F.X. Martin, Poznań 1998, s. 97; I. Meyer-Sickendiek, *Gottes gelehrte Vaganten. Die Iren im frühen Europa*, Düsseldorf 2000, s. 124; *The Oxford Illustrated History of Ireland*, ed. R.F. Foster, Oxford 2000, s. 198-199; R. Killeen, *Historical Atlas of Dublin*, Dublin 2009, s. 167.

¹⁵ W. Falarski, *Glendalough*, s. 62.

Niektóre wspólnoty obywały się [zresztą] bez grodziska, zaś świętą przestrzeń wyznaczały określone znaki – na przykład rzeźbione w kamieniu krzyże. Krzyże stawiano także u wejścia do monasterium. W tej świętej przestrzeni istniał jeszcze obszar wydzielony – sanctum sanctorum, gdzie nie mieli wstępu świeccy oraz kobiety (rodzaj klauzury). W tym najświętszym dla wspólnoty miejscu spoczywały relikwie należące do patrona lub ciało założyciela. [...] Nie wiemy, czy i gdzie w klasztorze Kevina złożono takie relikwie. W centralnym miejscu klasztoru znajdował się kościół, określany mianem oratorium, jak również dairtech, co w języku irlandzkim znaczy „dębowy dom”, jako że do jego budowy używano zazwyczaj drewna dębowego. Znajdował się tam także refektarz wraz kuchnią (praindtech) oraz dom gościnny (technoiged), a w zależności od zamożności i wielkości klasztoru – stodoły, spichlerze, stajnie, obory. Kamienna wieża, która pełniła funkcję dzwonnicy i baszty obronnej, tak charakterystyczna dla irlandzkiego krajobrazu, pojawiła się dopiero na przełomie IX i X stulecia. Mnisi mieszkali w krytych strzechą chatach w kształcie pszczołich uli, zwanych celami. Chatę zamieszkiwało zwykle dwóch lub trzech mnichów. Przywilejem opata było posiadanie osobnej celi, położonej w pewnej odległości od pozostałych. Osobne cele służyły też jako warsztaty rzemieślnicze oraz skrytoria¹⁶.

Wiele wskazuje na to, że pierwsze zabudowania klasztorne [w Glendalough] wzniesiono nieopodal Jeziora Dolnego, u zbiegu strumieni Gleneala i Glendasan. Z upływem czasu klasztor stopniowo się rozbudowywał i rozrastał, obejmując coraz to większą część doliny. O jego wielkości może świadczyć choćby fakt, iż wzniesiono tutaj aż siedem kościołów. Największym spośród nich, położonym w centrum osady, jest katedra, określana też często w kronikach jako opactwo. Pierwotny, drewniany budynek spłonął w roku 832, a po kolejnym pożarze w parę lat później wzniesiono na jego miejscu budynek z kamienia, co – niestety – nie uchroniło go przed zniszczeniami, jakie niosą pożary i grabieże. Ogień i łupieżcze napady nie oszczędzały zresztą całego klasztoru. W roku 770 miał miejsce pierwszy duży pożar – nie wiemy jednak, co było jego przyczyną. W ciągu kolejnych czterech stuleci podobnych przypadków odnotowano aż dwadzieścia, z czego sprawcami przynajmniej dziewięciu byli Wikingowie. [...] Tuż nad rzeką Gleneala usytuowany jest najlepiej zachowany z klasztornych zabudowań kościół św. Kevina, [przy czym] do pochodzącego najprawdopodobniej z XI wieku budynku kościoła dobudowano później zakrystię i prezbiterium, po którym widoczne są już tylko fundamenty. [...] W miejscu, gdzie stała cela świętego, mnisi wzniesli mały kościółek, nazwany Teampull na Skellig, co znaczy „kościół na skale”. Dziś znajdują się tu jedynie szczątki budowli pochodzącej z XII wieku, [skąd] już tylko kilka kroków do [...] groty usytuowanej na wysokości sześciu metrów nad taflą jeziora, wyłobionej w skale na głębokość dwóch metrów, gdzie święty często

¹⁶ Por. rekonstrukcję wyglądu wczesnoirlandzkiego klasztoru, [w:] *Historia Irlandii*, s. 74 (il. 25).

przebywał. [...] Niestety, nie zachowały się żadne annały klasztorne. Zapewne spłonęły wraz z wieloma kopiowanymi i spisywanymi tutaj księgami, z których część mogła też zostać zagrabiona, by bezpowrotnie zaginąć lub ulec zniszczeniu. O klasztorze Glendalough dowiadujemy się więc głównie z licznych, acz bardzo lakonicznych wzmianek zamieszczanych w kronikach. Są to na ogół daty śmierci kolejnych opatów oraz wydarzeń, takich jak choćby wspomniane pożary czy napady grabieżcze. [...] Spośród licznych, jak należy przypuszczać, manuskryptów powstałych w Glendalough zachował się jedynie Mszał Drummonda oraz kilka stronc podręcznika do łaciny¹⁷.

Jakkolwiek w przytoczonym powyżej, obszerniejszym cytacie autora opisującego z autopsji interesujące nas miejsce pojawia się wzmianka o katedrze (dopowiedzmy, że nosiła ona wezwanie św. św. Apostołów Piotra i Pawła – takie samo zatem, jak poznańska archikatedra)¹⁸, w sposób naturalny kierująca uwagę ku dziejom tytułowego biskupstwa Glenndálocha, to jednak o diecezji i jej pasterzach w interesującym eseju W. Falarskiego mowy w ogóle nie ma, jak gdyby chodziło o rzeczywistość pozostającą niejako „w cieniu” rozwijającego się w Dolnie Dwóch Jezior ośrodka monastycznego. W rzeczy samej tak właśnie sprawy się przedstawiały, albowiem aż do momentu przełomowego dla dziejów Kościoła na Zielonej Wyspie synodu w Kells z marca 1152 roku (poprzedzonego nie mniej istotnym w owej perspektywie synodem w Ráith Bresail z roku 1111)¹⁹ jego organizacja terytorialna – odmiennie, aniżeli na kontynencie – oparta była właśnie na rozbudowanych strukturach monastycznych, w ścisłym powiązaniu z którymi funkcjonowała pewna liczba (w ciągu wieków zmieniająca się) stolic biskupich²⁰. Zajmujący je duchowni, sami reprezentujący kler zakonny, byli zatem przede wszystkim szafarzami związanych z urzędem pasterskim sakramentów, udzielającymi się zwłaszcza w sferze liturgii, nie zaś sprawującymi jurysdykcję, ta bowiem należała do opatów. Niejednokrotnie wszakże zdarzało się w opisywanych realiach, że opat i biskup był jedną i tą samą osobą, jak właśnie

¹⁷ W. Falarski, *Glendalough*, s. 63-64 oraz 65-67. Zob. także hasło: *Book of Glendalough*, [w:] *The Encyclopedia of Ireland*, s. 444 (P.Ó. Riain).

¹⁸ Por. analogicznej wymowy, co w tekście W. Falarskiego, uwaga na temat tego zabytku [w:] *Ireland Guide*, s. 108-109 (*the largest of the ruins at Glendalough is the Cathedral*). Także: A. Gwynn, R.N. Hadcock, *Medieval Religious Houses. Ireland*, Bristol 1970, s. 58 (*Glendalough – Cathedral*).

¹⁹ *Historia Irlandii*, s. 119: *W roku 1111 synod narodowy w Ráith Bresail w pobliżu Cashel [...] podzielił Irlandię na 24 biskupstwa, zastępując starą organizację monastyczną. Musiało jednak minąć czterdzieści lat, nim reorganizacja została uwieńczona sukcesem* (B. Ó Cuíu). Także: S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1998², s. 75.

²⁰ M.in.: S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, s. 69-76; *Historia Irlandii*, s. 69nn, 119nn; J. O’Beirne Ranelagh, *Historia Irlandii*, Warszawa – Gdańsk 2003, s. 35nn; *Encyclopedia of Irish History and Culture*, ed. J.S. Donnelly, t. I-II, Detroit 2004 (zwł. t. I, s. 448-450 – hasło *Monasticism in the Early Middle Ages*). Nadto: M. Archdall, *Monasticon Hibernicum*, t. I-II, Dublin 1879, passim.

miało to – zdaje się – miejsce u początku dziejów Glenndálochy, gdzie poczet zarówno zwierzchników miejscowej wspólnoty monastycznej, jak i pasterzy tamtejszej stolicy biskupiej, otwiera wspomniany już św. Kewin (Kevin), zmarły w roku 618 (podawana bywa także data roczna 622)²¹. W owej perspektywie tym łatwiej zrozumieć przypadek XI-wiecznego biskupa Doliny Dwóch Jezior imieniem Gilla na Naomh, który w pewnym momencie opuścił bezpowrotnie to malownicze ustronie, aby podjąć działalność misjonarską na kontynencie, która zawiodła go do krajów Rzeszy, gdzie zmarł w roku 1085 jako opat benedyktyńskiego klasztoru w Würzburgu²².

O czym dopiero co nadmieniono, pierwszym hierarchą w poczie zarówno biskupów (czego wszakże trudno nie opatrzyć znakiem zapytania), jak i opatów Glenndálochy, jest założyciel tego ośrodka monastycznego²³ – św. Coemgen (Choemgín, Coamgín, Coemgen, Caoimhín), czyli Kewin (Kevin), syn Coemloga (Koemlog), należący do najpopularniejszych świętych irlandzkich doby średniowiecza (wspomnienie liturgiczne 3 czerwca)²⁴. O jego roli, jako organizatora wspólnot klasztornych, mowa była powyżej, natomiast trudno cokolwiek powiedzieć o nim jako o biskupie²⁵. To samo dotyczy zdecydowanej większości spośród jego bliższych oraz dalszych następców na owej stolicy z wieków VII-XII, których imiona z różnych powodów są znane. Dla VII stulecia byli to: Mo Lib-

²¹ Zestawienia chronologiczne znanych ze źródeł biskupów oraz opatów Glenndálochy zainteresowany czytelnik znajdzie [w:] F. Grannell, *Glendalough*, kol. 189. Co znamienne (i zarazem korespondujące z opisywanymi wyżej realiami) na pierwszym miejscu zamieszczono tam *Liste des abbés*, a dopiero w drugiej kolejności *Liste des évêques*. Z kolei M. Wójcik zauważa, że św. Kewin wyłącznie *uchodzi za pierwszego biskupa Glenndálochy* (tego rodzaju wątpliwość nie dotyczy jego miejsca w poczie tamtejszych opatów) i nie ma pewności, że faktycznie miał sakrę biskupią (M. Wójcik, *Gleann da Locha*, kol. 1105). Por. wykaz biskupów Glenndálochy [w:] P.B. Gams, *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae quotquot innotuerunt a beato Petro Apostolo*, Ratisbonae 1873, s. 218 nr 123 (Dublin/Glendalough).

²² F. Grannell, *Glendalough*, kol. 188; U. Mattejit, *Glendalough*, kol. 1496; D. Rees, *Glendalough*, kol. 746. Opisany przypadek nie był bynajmniej czymś odosobnionym, lecz wskazać można więcej przykładów podobnych losów obdarzonych godnością biskupią misjonarzy z Zielonej Wyspy, przybywających na kontynent. – J. Strzelczyk, *Iroszkoci w kulturze średniowiecznej Europy*, Poznań 2008², passim. Także: S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, s. 63 (mapa).

²³ A. Gwynn, R.N. Hadcock, *Medieval Religious Houses*, s. 176-177 (*St. Kevin's Monastery*); F. Grannell, *Glendalough*, kol. 187-188; U. Mattejit, *Glendalough*, kol. 1495 § [1] (*Kloster*); *Historia Irlandii*, s. 71, 84.

²⁴ H. Fros, F. Sowa, *Księga imion i świętych*, t. III, Kraków 1998, kol. 475-476; *The Encyclopedia of Ireland*, s. 586 (A. Mac Shamhráin); J. Marecki, L. Rotter, *Jak czytać wizerunki świętych. Leksykon atrybutów i symboli hagiograficznych*, Kraków 2009, s. 369-370; P. Ó Riain, *Kevin (Cóemgein, „Schöngelborner”) hl.*, [w:] *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. V, Freiburg – Basel – Wien 2009³, kol. 1421. Por.: *Martyrologium rzymskie oraz elogia świętych i błogosławionych z niektórych martyrologiów zakonnych*, Kraków [1967], s. 162-163; P. Hanks, F. Hodges, *A Dictionary of First Names*, Oxford 1990, s. 192.

²⁵ Zob. wyżej uwagę w przyp. 21.

ba, Aempadán oraz zmarły w roku 678 Dairchell Mac Curetai. Z wieku VIII wiadomo tylko o biskupie Sellánie, gdy z kolei następne stulecie reprezentują w tytułowym poczcie dwaj biskupi i zarazem miejscowi opaci: Etirscél Ua Ceallaigh († 814) oraz Dungal Mac Baethín († 899). Równocześnie biskupem i opatem Glendálochy był również Cormac Ua Fithbran († 925), po którym na biskupstwie nastąpił Nuadu († 928), lecz dla kolejnych stu kilkudziesięciu lat nie znamy imienia ani jednego hierarchy z pocztu pasterzy interesującej nas diecezji – aż do czasów zmarłego w roku 1085 Gilli na Naomha, o którym była mowa wcześniej z racji jego przeniesienia się na kontynent i śmierci we wskazanym roku, gdy był opatem klasztoru benedyktynów w bawarskim Würzburgu (fakt ten unaocznia cokolwiek odmienne, aniżeli w dzisiejszych realiach, postrzeganie charakteru urzędu biskupiego we wczesnym średniowieczu). Ówże rok 1085, podobnie zresztą jak i poprzedni (tj. 1084), zapisał się w dziejach Glendálochy jednym z wielkich pożarów tamtejszego kompleksu monastycznego (o nich w przytoczonym uprzednio tekście wspominał W. Falarski), który wcześniej jeszcze niszczycielskiej mocy tego żywiołu doświadczył w latach 775, 817, 833, 886, 982, 1017, 1020 oraz 1061²⁶.

Przełom stuleci XI i XII to w dziejach tytułowego biskupstwa pontyfikat Cormaca Ua Maila († 1101), po którym – nie wiemy, czy bezpośrednio – nastąpił Aedh Ua Modáin († 1126). W połowie tego stulecia powtórnie pojawia się w interesującym nas poczcie imię Gilli na Naomh, jako że tak samo, jak będący u schyłku życia benedyktyńskim opatem w Würzburgu hierarcha, zwał się zmarły w roku 1157 daleki jego następca na stolicy biskupiej Doliny Dwóch Jezior, za którego czasów miał miejsce wspomniany wyżej synod w Kells (1152)²⁷. Wtedy to również, około roku 1154, w panoramie Glendálochy pojawił się nowo ufundowany przeorat kanoników regularnych św. Augustyna, noszący wezwanie Najświętszego Zbawiciela (Salwatora). Powstały z fundacji ówczesnego opata Doliny Dwóch Jezior, o którego osobie w kolejnym z akapitów, krótko przed rokiem 1163 został powierzony znanej również z dziejów ówczesnych ziem polskich kongregacji arrowezyjskiej, a w pół wieku później podporządkowany organizacyjnie przeoratom pw. Wszystkich Świętych w metropolitalnym Dublinie – w czasie, kiedy biskupstwo Glendálochy utraciło już status odrębnego Kościoła partykularnego (o czym dalej)²⁸. W drugiej połowie XII wieku kolejny-

²⁶ F. Grannell, *Glendalough*, kol. 187.

²⁷ D. Ó Cróinín, *Synode von Kells (1152)*, [w:] *Lexikon des Mittelalters*, t. V, Münster – Zürich 1991, kol. 1099; S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, s. 76; *Historia Irlandii*, s. 121, 419; J. O’Beirne Ranelagh, *Historia Irlandii*, s. 43. Nadto: W. Falarski, *Podróże po Irlandii monastycznej*, s. 10 (*Epoka monastyczna w Kościele irlandzkim zamknęła się definitywnie w połowie XII w., kiedy to podczas synodu w Kells ostatecznie dokonano reformy organizacyjnej Kościoła. Irlandia została podzielona na 36 biskupstw i 4 arcybiskupstwa z siedzibami w Armagh, Cashel, Dublinie oraz Tuam*).

²⁸ F. Grannell, *Glendalough*, kol. 187-188; U. Mattejit, *Glendalough*, kol. 1495-1496 § [2]

mi sukcesorami na tytułowej stolicy biskupiej byli: Cinead Ua Ronáin († 1173), Maelchalainn Ua Clerchén († 1186) oraz Macrobius (Makrobiusz) († 1192), których rola nie ograniczała się zatem do bycia szafarzami sakramentów (zwłaszcza święceń) i w ogólności do sfery liturgii, lecz z racji „usamodzielnienia” biskupstw względem struktur monastycznych i przeprowadzonej w połączeniu z tym ich delimitacji, mieli oni władzę podobną tej, jaka była udziałem ówczesnych członków episkopatu na kontynencie²⁹. I jakkolwiek dla tego okresu nie mamy już do czynienia z sytuacją, iżby opat Glenndálochy był zarazem miejscowym biskupem, to jednak właśnie w drugiej połowie XII stulecia zdarzyła się sytuacja, kiedy dotychczasowy przełożony tamtejszej wspólnoty monastycznej został zwierzchnikiem prowincji kościelnej, obejmującej tytułową diecezję.

Mowa o hierarsze należącym do pocztu świętych Kościoła i odbierającym część pod imieniem św. Wawrzyńca O’Toole, w rzeczywistości zaś noszącym gaelickie imię Lorcán, skojarzone przez Anglików z Lawrence, czyli Laurentius (stąd Wawrzyniec). Żyjący w latach 1128-1180 Lorcán Ua Tuathail (Ó Tuathail), syn władającego w północnym Leinsterze Muirchertacha, oddany został w dzieciństwie na naukę do opactwa Glenndálocha i tam – w wieku 25 lat – obrany na opata (1153/1154). Długo rządów opackich nie sprawował, gdyż w roku 1162 powołano go na stolicę arcybiskupią Dublinu (konsekrowany został przez metropolitę Armagh Gelazjusza) i na niej zasiadał do momentu przedwczesnej śmierci, która go zaskoczyła 14 (12) listopada 1180 roku w normandzkim Eu (rok wcześniej brał on udział w Soborze Laterańskim III, przewodząc gronu przybyłych wówczas do Rzymu sześciu biskupów irlandzkich). Kanonizacji niegdyśszego opata Doliny Dwóch Jezior dokonał papież Honoriusz III w roku 1225, czy też – według innych – 1226 (święty ten do dziś pozostaje głównym patronem dzierżonego niegdyś przezeń arcybiskupstwa)³⁰. Właśnie zaś w skład dublińskiej prowincji kościelnej (metropolii) wchodziło od czasu reorganizacji struktur diecezjalnych z roku 1152 tytułowe biskupstwo Doliny Dwóch Jezior, stąd jej pa-

(*Priorat CanA St. Saviour’s*); M. Wójcik, *Gleann da Locha*, kol. 1105; D. Rees, *Glendalough*, kol. 746.

²⁹ Przedstawiony wykaz znanych biskupów za: P. Gams, *Series episcoporum*, s. 218; F. Grannell, *Glendalough*, kol. 189 (gdzie wskazane źródła i literatura przedmiotu – kol. 189-190). Zob. nadto: C. Etchingham, *Church Organization in Ireland AD 650 to 1000*, Maynooth 1999.

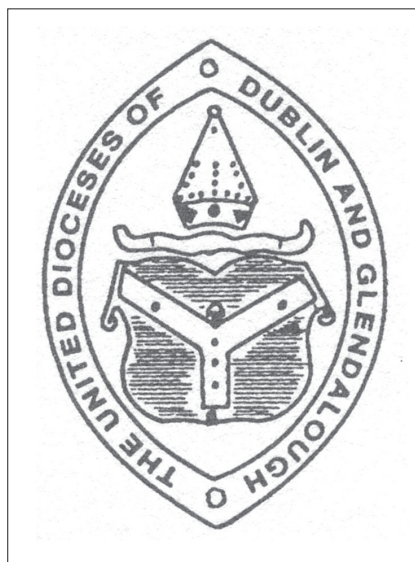
³⁰ M.in.: P.B. Gams, *Series episcoporum*, s. 218; L. Boyle, *Lorenzo O’Toole (Lorcan Ua Tuathail)*, *arcivescovo di Dublino*, [w:] *Bibliotheca sanctorum*, t. VII, Roma 1967, kol. 160-161; T. Olden, *O’Toole Laurence (Lorcán Ua Tuathail) (1130?-1180)*, [w:] *The Compact Edition of the Dictionary of National Biography*, t. II, Oxford 1975, s. 1558; M. Wójcik, *Gleann da Locha*, kol. 1106; *Historia Irlandii*, s. 133-134; *The Encyclopedia of Ireland*, s. 849 (A. Mac Shamhráin); H. Fros, F. Sowa, *Księga imion i świętych*, t. VI, Kraków 2007, kol. 53; J. Marecki, L. Rotter, *Jak czytać wizerunki świętych*, s. 600; D. Rees, *Glendalough*, kol. 746. Zob. też: W. Falarski, *Glendalough*, s. 66 (gdzie wskazanie na jedną ze świątyń Glenndálochy, kościółek zwany Reefert, jako domniemane miejsce złożenia na wieczny spoczynek ciała św. Wawrzyńca O’Toole’a).

sterze mieli przez kilkanaście lat za swego kościelnego zwierzchnika św. Wawrzyńca O'Toole'a (notabene w roku 1157 nie przyjął on proponowanego mu wyboru na stolicę biskupią Glenndálochy, gdzie wtedy jeszcze był opatem). Zarazem jednak bliskość metropolitalnego Dublinu okazać się miała czynnikiem, który przesądził o rychłym kresie samodzielności tytułowej diecezji jako odrębnego Kościoła partykularnego, którego granice – co zasadne będzie raz jeszcze podkreślić – wytyczone zostały dopiero w XII stuleciu³¹.

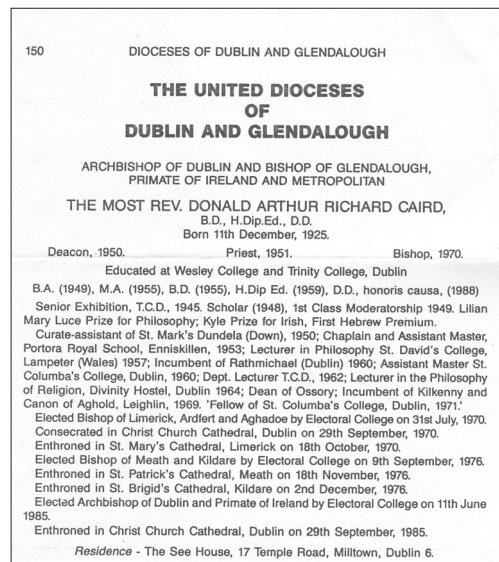
Owa samodzielność stanęła pod znakiem zapytania już w roku 1185, kiedy to dekretem królewskim (od roku 1171 znaczna część Irlandii pozostawała pod berłem angielskich monarchów z dynastii normañskiej) postanowiona została unia personalna archidiecezji dublińskiej i diecezji Glenndálochy, wszakże wola panującego nie zyskała w tym względzie nieodzownej akceptacji ze strony Stolicy Apostolskiej i w tamtym momencie nie weszła w życie. Sama jako taka kwestia musiała jednak prędzej czy później powrócić, gdyż w nowych realiach okazało się, że tytułowe biskupstwo (pozbawionego wcześniejszego „zaplecza” monastycznego) nie jest jednostką posiadającą wystarczające fundamenty ekonomiczne dla prawidłowego funkcjonowania. Przez krótki czas ostrość występowania tego problemu osłabiał w pewnej mierze fakt, że kolejny (i – jak się miało okazać – ostatni) w poczcie biskupów Glenndálochy, Wilhelm (William) de Piro (po raz pierwszy duchowny niebędący Irlandczykiem), następca Makrobiusza, przez okres kilkuletniego wygnania arcybiskupa Dublinu Jana (John) Comyna *vel* Cumina (lata ok. 1197-1206) administrował tą archidiecezją, posiadając z tego tytułu dodatkowe źródła dochodów. Zarazem jednak owa sytuacja na nowo uzmysłowiła decydentom korzyści płynące ze złączenia w jednym ręku rządów w obu sąsiadujących ze sobą Kościołach partykularnych, w czego konsekwencji po śmierci w roku 1212 Wilhelma de Piro desygnowany na jego następcę Robert z Bedford w ogóle nie zdołał objąć rządów w diecezji Glenndálochy, gdyż dekretem z 30 lipca 1213 roku powierzona została ona przez angielskiego monarchę Jana bez Ziemi nowemu arcybiskupowi Dublinu Henrykowi (Henry) de Loundres, niebawem wicekrólowi Irlandii, zmarłemu w roku 1228³². W konsekwencji terytorium dotychczasowego biskupstwa zyskało status archidiakonatu w ramach archidiecezji dublińskiej (1215), której pasterze rozszerzyli odtąd swoją tytulaturę o nowy człon, odnoszący się do nieistniejącego już zatem jako samodzielna

³¹ O zasięgu terytorialnym tytułowej diecezji pisze F. Grannell, *Glendalough*, kol. 188. Zob. także: *Atlante universale di storia della Chiesa. Le Chiese cristiane ieri e oggi*, oprac. H. Jedin, K. Scott Latourette, J. Martin, Casale Monferrato – Città del Vaticano 1991, s. 19 (mapa *Il cristianesimo nelle isole britanniche fino al IX secolo*); S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, s. 74 (mapa 4 *Diecezje irlandzkie w XIII w.*); *Historia Irlandii*, s. 141 (il. 53); R. Killeen, *Historical Atlas of Dublin*, s. 16, 21, 30, 44.

³² J.T. Gilbert, *Loundres Henry de (d. 1228)*, [w:] *The Compact Edition of the Dictionary of National Biography*, t. I, Oxford 1975, s. 1245. Zob. także: R. Killeen, *Historical Atlas of Dublin*, s. 33.



Pieczęć herbowa połączonych archidiecezji Dublinu i diecezji Glenndálochy Kościoła anglikańskiego



Karta ze schematyzmu (elenchusa) połączonych archidiecezji Dublinu i diecezji Glenndálochy Kościoła anglikańskiego

jednostka organizacyjna Kościoła partykularnego (notabene również tytuł opatów Glenndálochy przeszedł w tym samym czasie na metropolitów Dublinu)³³. Co więcej, w dobie już po zerwaniu jedności z Rzymem i ukonstytuowaniu na Wyspach Brytyjskich Kościoła narodowego owa podwójna tytulatura utrzymana została przez kolejne stulecia i do dziś podtrzymywana jest tam tradycja zaistniałej w XIII stuleciu unii personalnej (*United Dioceses of Dublin and Glendalough*), zaś anglikański prymas Irlandii nosi tytuł arcybiskupa Dublinu i biskupa Glenndálochy (*Archbishop of Dublin and Bishop of Glendalough, Primate of Ireland and Metropolitan*)³⁴.

³³ *Hierarchia Catholica medii aevi sive Summorum Pontificum, S.R.E. cardinalium, Ecclesiarum antistitum series*, t. [I]: *Ab anno 1198 usque ad annum 1431*, ed. C. Eubel, Monasterii 1913² [reprint: Patavii 1960], s. 265 (*Glendelacensis*) i tamże przyp. 1; F. Grannell, *Glendalough*, kol. 188-189; U. Mattejit, *Glendalough*, kol. 1496 § [3] (*Bistum*). Zob. także: R. Killeen, *Historical Atlas of Dublin*, s. 19, 25, 37, 48.

³⁴ Ostatnio: *Clergy of Dublin and Glendalough. Biographical Succession Lists*, ed. J.B. Leslie, W.J.R. Wallace, Belfast – Dublin 2001. Lista dotychczasowych – poczynając od r. 1535 – anglikańskich arcybiskupów Dublinu, noszących zarazem tytuł biskupów Glenndálochy, przedstawia się następująco (w nawiasie podawano datę roczną rozpoczęcia rządów): George Brown (1535), Hugh Curwin (1555), Adam Loftus (1567), Thomas Jones (1605), Lancelot Bulkeley (1619), James Margetson (1661), Michael Boyle (1663), John Parker (1679), Francis Marsh (1682), William King (1703), John Hoadly (1730), Charles Cobbe (1743), William Carmichael (1765), Arthur Smyth (1766), John Cradock (1772), Robert Fowler (1779), Charles Agar (1801), Euseby Cleaver (1809),

Próby reaktywowania interesującej nas diecezji jako odrębnego Kościoła lokalnego były podejmowane w drugiej połowie XV wieku – w okresie tzw. odrodzenia (renesansu) gaelickiego i przejściowego załamania się angielskiej ekspansji na Zielonej Wyspie (notabene kilkadziesiąt lat wcześniej, w roku 1398, Anglicy doszczętnie spalili i obrócili w ruinę wielowiekowy kompleks monastyczny Doliny Dwóch Jezior, wraz z tym kładąc kres jego istnieniu; dopiero w latach 1875-1880 przeprowadzono częściową restaurację opuszczonych od wieków zabudowań sakralnych Doliny Dwóch Jezior, w tym dawnej katedry)³⁵. Z tamtego czasu znamy też imiona kilku duchownych wyświęconych na biskupów właśnie na tytuł diecezji Glendálochy. Wszakże o żadnym z nich nie wiadomo, iżby kiedykolwiek zdołał objąć jurysdykcję nad terytorium, które niegdyś wchodziło w skład tego Kościoła partykularnego (znajdowało się ono wówczas we władaniu dynastii gaelickich, podczas gdy metropolitalny Dublin pozostawał pod panowaniem angielskim – stąd właśnie próby reaktywowania dawnego biskupstwa, skutecznie jednak utracane przez Anglików)³⁶. Co więcej, mamy – zdaje się – do czynienia z przypadkami równoczesnego promowania na ową godność więcej aniżeli jednego duchownego, skoro z jednakowym tytułem występują w tym samym czasie dwaj różni duchowni. Pierwszy z tego grona, bliżej nieznanym Michał (Michael), promocję na urząd pasterski w tytułowej diecezji uzyskał przed rokiem 1481; około roku 1494 godność tę piastował niejaki Jan (John), w latach 1494-1495 franciszkanin Iwo (Ivo) Ruffi, natomiast 21 sierpnia 1500 roku prowizję papieską na biskupstwo Glendálochy otrzymał ze strony Aleksandra VI dominikanin Franciszek z Kordoby (de Corduba)³⁷. Stosunkowo najwięcej wiemy o poświadczonym na owej godności w latach 1481-1497 innym reprezentancie Zakonu Kaznodziejskiego, Dionizym *vel* Dionizjuszu (Denis White)³⁸. W rzymskich księgach *Libri formatarum* zachowała się precyzyjna in-

William Magee (1820), Richard Whately (1831), Richard Chenevix Trench (1864), William Conygham (1885), Joseph Ferguson Peacocke (1897), John Henry Bernard (1915), Charles Frederick D'Arcy (1919), John Allen Fitzgerald Gregg (1920), Arthur William Barton (1939), George Otto Simms (1956), Alan Alexander Buchanan (1969), Henry Robert McAdoo (1977), Donald Arthur Caird (1985), Walton Empey (1996), John Neill (2002) i – aktualnie – Michael Jackson (2011).

³⁵ A. Gwynn, R.N. Hadcock, *Medieval Religious Houses*, s. 177; D. Rees, *Glendalough*, kol. 746. Naddo: *Irlandia*, s. 343; W. Falarski, *Glendalough*, s. 68.

³⁶ Zob.: S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, s. 108 (mapa 5 *Irlandia pod koniec średniowiecza*).

³⁷ *Hierarchia Catholica medii aevi*, t. II: *Ab anno 1431 usque ad annum 1503*, ed. C. Eubel, Monasterii 1914 [reprint: Patavii 1960], s. 160 (*Glandelacensis*); F. Grannell, *Glendalough*, kol. 189 (lista *Évêques titulaires*). Ponadto: M. Wójcik, *Gleann da Locha*, kol. 1105; D. Rees, *Glendalough*, kol. 746.

³⁸ Por.: *Hierarchia Catholica medii aevi*, t. II, s. 160 (gdzie widnieje jako *Dionysius Fuyt*).

³⁹ Zob.: M. Armellini, *Le chiese di Roma dal secolo IV al XIX*, Roma 1891² [reprint: Roma 1982], s. 469-471 (*S. Stefano del Cacco*, gdzie na s. 469 wzmianka, że świątynia ta wcześniej była zwana *S. Stefano de Pinea*); C. Rendina, *Le chiese di Roma*, Roma 2007, s. 351 (*Santo Stefano del Cacco*).

formacja o jego sakrze biskupiej, stąd wiadomo, że pełni kapłaństwa zakonników, konsekrowany na nadany mu 22 października 1481 roku tytuł diecezji Glenndálochy, dostąpił w niedzielę 9 grudnia tego roku w Wiecznym Mieście, w kościele św. Stefana *del Cacco* (*ecclesia S. Stephani in Cacco*)³⁹, przez posługę arcybiskupa tytularnego Mytilene (*Metilinensis*) Benedykta (z zakonu benedyktynów), któremu asystowali w tym obrzędzie biskupi stolic Ascoli (*Asculanus*) oraz Antaradus (*Anteradensis*)⁴⁰.

W odniesieniu do duchownych święconych na interesujący nas tytuł u schyłku wieków średnich zachodziło pewne prawdopodobieństwo (a w każdym razie mająca jakieś podstawy nadzieja), że przy sprzyjających okolicznościach dane im będzie podjąć kiedyś posługę na tych terenach, gdzie diecezja uprzednio funkcjonowała⁴¹. Zupełnie inaczej rzecz przedstawia się w odniesieniu do dzisiejszych biskupów tytularnych, albowiem w fakcie powierzania im konkretnych stolic historycznych, istniejących przed wiekami, nie zawiera się roszczenie do sprawowania rządów pasterskich na danym terytorium, dziś tak czy inaczej objętym współczesnymi strukturami organizacji terytorialnej Kościoła katolickiego i podlegającym określonej jurysdykcji kanonicznej. Nie inaczej jest w odniesieniu do Glenndálochy⁴², której nazwa, jako stolicy tytularnej, pojawia się na kartach *Annuario Pontificio* (urzędowego rocznika Stolicy Apostolskiej) dopiero wraz z rokiem 1970⁴³, od którego to momentu dotychczasowy poczet jej tytulariuszy obejmuje pięć postaci – w tym dwóch reprezentantów katolickiego episkopatu współczesnej Irlandii.

Pierwszym XX-wiecznym biskupem tytularnym Glenndálochy, zarazem bezpośrednim poprzednikiem na owej godności M. Przykuckiego, był związany przez swą posługę z dalekim względem Europy subkontynentem indyjskim Raymond D'Mello. Urodzony 27 marca 1907 roku w Kirem w diecezji Mangalore (Mangalur) i do posługi w niej wyświęcony na kapłana 24 kwietnia 1937 roku, w 22 lata później został następcą na tamtejszej stolicy biskupiej (erygowanej w roku 1886 i wchodzącej w skład prowincji kościelnej Bangalore) zmarłego 24

⁴⁰ W. Maziere Brady, *The Episcopal Succession in England, Scotland and Ireland A.D. 1400 to 1875*, t. I, Rome 1876 [reprint: Farnborough 1971], s. XXVI. Nadto: *Hierarchia Catholica medii aevi*, t. II, s. 89, 96, 198. Por.: G. Fedalto, *La Chiesa Latina in Oriente*, t. II: *Hierarchia Latina Orientis*, Verona 2006², s. 44-45 (*Anteradensis*), 176-178 (*Mytilenensis*), gdzie jako data ostatniego w znanych autorowi źródłach wystąpienia arcybiskupa Benedykta, w charakterze piastującego ową godność hierarchy, widnieje 13 V 1471 roku (tamże, s. 178).

⁴¹ Por.: *Hierarchia Catholica medii aevi*, t. II, s. 283; t. III: *Saeculum XVI ab anno 1503 complectens*, ed. G. van Gulik & C. Eubel, Monasterii 1923², s. 349. Nadto: *Atlante universale di storia della Chiesa*, s. 71 (*La Chiesa cattolica romana nel 1500 circa*).

⁴² Zob.: *Atlas hierarchicus. Descriptio geographica et statistica insuper notae historicae Ecclesiae Catholicae*, oprac. Z. Steżycki, Mödling 1992, s. 16-17 (mapa *British Isles*).

⁴³ *Annuario Pontificio per l'anno 1970*, Città del Vaticano 1970, s. 633. Por.: *Annuario Pontificio per l'anno 1969*, Città del Vaticano 1969, s. 630.

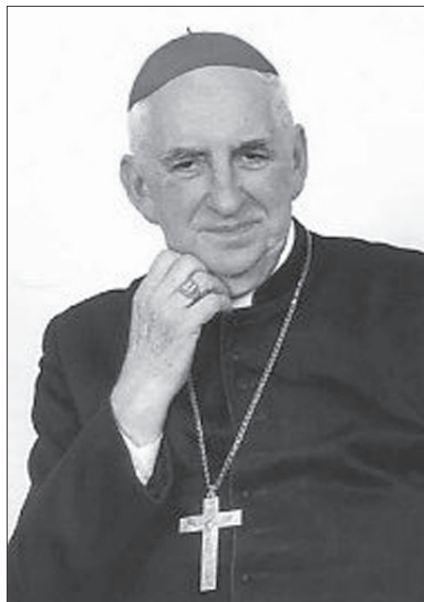
kwietnia 1958 roku Basila Salvadora Peresa. Prekonizowany 5 lutego 1959 roku przez papieża bł. Jana XXIII, sakrę otrzymał w poniedziałek (po Niedzieli Białej) 6 kwietnia tego roku w kościele Zwiastowania NMP w Allahabadzie z rąk ordynariusza *loci* Leonarda Josepha Raymonda, któremu asystowali w tamtym obrzędzie pasterze dwóch innych diecezji indyjskich: Albert Conrad De Vito z Lucknow oraz Leo D'Mello z Ajmeru (Ajmer – Jaipur). Po pięcioletniej posłudze pasterskiej w macierzystej diecezji R. D'Mello uzyskał 21 kwietnia 1964 roku translację na biskupstwo Allahabadu (jedno z najrozleglejszych terytorialnie w Kościele katolickim, erygowane tak samo w roku 1886, a należące do metropolii Agry), z którego poprzednik, jego niegdysiejszy konsekратор L.J. Raymond (notabene pierwszy Hindus ustanowiony biskupem ordynariuszem), przeniesiony został na arcybiskupstwo Nagpur. Również tu rządy Raymonda D'Mello trwały pięć lat – do momentu przyjętej 20 grudnia 1969 roku przez papieża Pawła VI jego rezygnacji z urzędu. W tym samym dniu 62-letni hierarcha otrzymał prekonizację na tytularną stolicę Glenndálochy, która wraz z tym pojawia się na kartach *Annuario Pontificio*, w dziale *Sedi titolari*⁴⁴. Do jego nazwiska godność owa przypisana była wszakże przez zaledwie kilkanaście miesięcy, gdyż w związku ze zmianą dotychczasowej praktyki w owym względzie i umożliwieniem rezygnującym z rządów w danym Kościele partykularnym członkom katolickiego episkopatu zachowania do końca życia tytułu (pod mianem biskupa-emeryta) zajmowanej uprzednio stolicy rezydencjalnej, R. D'Mello skorzystał z tej sposobności i w grudniu 1970 roku zrezygnował z tytularnego biskupstwa Glenndálochy, by 24 listopada 1971 roku zakończyć swą „doczesną pielgrzymkę”⁴⁵.

Kolejnym duchownym, któremu interesująca nas stolica przypadła w udziale, był wyświęcony na biskupa na ów właśnie tytuł Marian Przykucki, prekonizowany przez papieża Pawła VI w dniu 12 grudnia 1973 roku (sakra miała miejsce 3 lutego 1974 w Poznaniu). Ponieważ chodzi o postać, o której najważniejszych momentach z *curriculum vitae* na tych łamach nie ma potrzeby pisać, gdyż zainteresowanemu czytelnikowi łatwo do nich dotrzeć⁴⁶, poprzestaniemy wyłącznie

⁴⁴ *Annuario Pontificio per l'anno 1971*, Città del Vaticano 1971, s. 634; oraz poprzedni przypis. Także: „Acta Apostolicae Sedis” 62 (1970) nr 4 (z 30 IV 1970), s. 231; nr 7 (z 31 VII 1970), s. 406.

⁴⁵ „Acta Apostolicae Sedis” 63 (1971) nr 11 (z 30 XI 1971), s. 864 (*Necrologio*); *Annuario Pontificio per l'anno 1972*, Città del Vaticano 1972, s. 674, 932; *Annuario Pontificio per l'anno 1973*, Città del Vaticano 1973, s. 684. Nadto: W. Kowalak, *Allahabad*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. I, Lublin 1973, kol. 377; *Atlante universale di storia della Chiesa*, s. 106-107 (mapa B), 143 (mapa B); *Atlas hierarchicus*, s. 24-25 (mapa *South Asia*); K. Małysz, *Mangalur, Mangalore*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. XI, Lublin 2006, kol. 1141;

⁴⁶ Zob. wyżej przyp. 2. Ponadto: „Acta Apostolicae Sedis” 66 (1974) nr 2 (z 28 II 1974), s. 93; *Liste chronologique des ordinations episcopales en 1974*, „Esprit et Vie” R. 1978 nr 3 (z 19 I 1978) – *Supplément*, s. 51 nr 9; W. Jakubowski, M. Solarczyk, *Organizacja Kościoła rzymskokatolickiego na ziemiach polskich od X do XXI wieku. Informatorium historyczne*, Warszawa – Olsz-



Biskup sufragana Marian Przykucki



Herb biskupa sufragana Mariana Przykuckiego

na przypomnienie, że tytulariuszem Glenndálochy duchowny ten pozostawał przez cały okres swej posługi biskupa pomocniczego w Kościele poznańskim, a więc w latach 1973(1974)-1981 – do momentu translacji na urząd pasterski w Kościele chełmińskim⁴⁷. Po tym fakcie interesująca nas stolica tytularna warkowała przez niespełna dziewięć miesięcy, jako że 4 marca 1982 roku nadana została przez papieża bł. Jana Pawła II po raz pierwszy duchownemu pochodzącemu właśnie z Irlandii, a więc kraju, do którego kościelnych dziejów przynależą losy tej diecezji w wiekach średnich.

Mowa o Donalu Brendanie Murrayu, który do grona episkopatu włączony został w wieku 42 lat jako ówczesnie najmłodszy biskup Kościoła irlandzkiego. Urodzony 29 maja 1940 roku w stołecznym Dublinie, tam odbył kolejne etapy edukacji oraz – po wstąpieniu do miejscowego seminarium duchownego – formację przygotowującą do kapłaństwa. Kształcił się w Blackrock College, Holy Cross College (Clonliffe) oraz University College of Dublin (Maynooth), uzyskując licencjaty z nauk humanistycznych i teologii oraz magisterium z filozofii. Po święceniach prezbiteratu, które przyjął 22 maja 1966 roku jako członek pre-

tyn 2011, s. 163 (także s. 144, 189); A. Weiss, *Poznańska diecezja (od 1821 archidiecezja)*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. XII, kol. 185-186.

⁴⁷ *Annuario Pontificio per l'anno 1974*, Città del Vaticano 1974, s. 696; *Annuario Pontificio per l'anno 1982*, Città del Vaticano 1982, s. 133, 751. Zob. też: P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000², kol. 364-365.

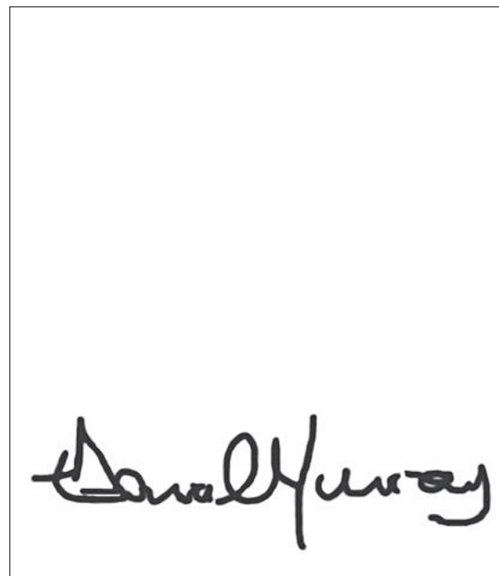
zbiterium archidiecezji dublińskiej, skierowany został na dalsze studia do Rzymu, gdzie w latach 1966-1969 pogłębiał wiedzę na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza „Angelicum”, otrzymując tam doktorat z nauk teologicznych. Po powrocie do Dublinu podjął pracę edukacyjno-formacyjną – w pierw w „Mater Dei” Institute of Education (1969-1970), a następnie w Clonliffe College, gdzie od roku 1970 był wykładowcą teologii moralnej. Wykładał również na University College of Dublin katechetykę (1973-1982) i etykę medyczną (1978-1982), a w roku 1977 brał udział w zgromadzeniu Synodu Biskupów w Rzymie jako doradca uczestniczących w nim hierarchów z Irlandii. Sam znalazł się w ich gronie w pięć lat później (prekonizacja 4 marca 1982), ustanowiony biskupem pomocniczym w rodzinnej archidiecezji dublińskiej, gdzie miał odtąd wspierać w posłudze tamtejszego metropolitę Dermota J. Ryana. Z jego też rąk otrzymał sakrę w niedzielę 18 kwietnia 1982 roku w kościele parafialnym św. Andrzeja (St. Andrew’s Church, Westland Row) w Dublinie, mając za współkonsekratorów nuncjusza apostolskiego w Republice Irlandii Gaetano Alibrandiego, arcybiskupa tytularnego Bindy, oraz wcześniej już pełniącego posługę sufragańską w owym Kościele partykularnym Josepha Carrolla, biskupa tytularnego Quaestoriany⁴⁸. Jako tamtejszy biskup pomocniczy i zarazem tytulariusz Glenndálochy (a więc miejscowości znajdującej się w granicach współczesnej archidiecezji dublińskiej, stąd hierarcha, o którym mowa, zapewne niejednokrotnie miał sposobność tam bywać) Donal Brendan Murray pozostawał czynny przez 14 lat (1982-1996). Aktywny w strukturach Konferencji Episkopatu Irlandii jako członek szeregu jej komisji (m.in. bioetycznej oraz „Iustitia et Pax”), w dniu 10 lutego 1996 roku uzyskał prekonizację na ordynariusza irlandzkiej diecezji Limerick (w metropolii Cashel) – w miejsce zmarłego 3 kwietnia 1995 roku Jeremiasza (Jeremiah) Newmana. Autor licznych publikacji, uczestnik w roku 1999 Synodu Biskupów Europy, przed osiągnięciem przewidzianego przez prawo kanoniczne wieku emerytalnego złożył w roku 2009 motywowaną dobrem powierzzonej jego trosce pasterskiej wspólnoty diecezjalnej rezygnację, przyjętą przez papieża Benedykta XVI w dniu 17 grudnia tego roku (od tamtego momentu do dziś diecezja Limerick pozostaje nieobsadzona, a jej tymczasowy zarząd spoczywa w rękach obranego przez kolegium konsultorów administratora)⁴⁹.

⁴⁸ *Les ordinations épiscopales en 1982*, „Esprit et Vie” 1986, nr 17 (z 24 IV 1986), s. IV nr 49; *Annuario Pontificio per l’anno 1983*, Città del Vaticano 1983, s. 765. Zob. także literaturę wskazaną w kolejnym z przypisów.

⁴⁹ B.J. Canning, *Bishops of Ireland 1870-1987*, [Ballyshannon] 1987, s. 196-197, nr 11; *Annuario Pontificio per l’anno 1997*, Città del Vaticano 1997, s. 385, 893; *Annuario Pontificio per l’anno 2010*, Città del Vaticano 2010, s. 404. Ponadto: *Atlante universale di storia della Chiesa*, s. 141 (mapa A); *Atlas hierarchicus*, s. 16-17 (mapa *British Isles*); K. Małysz, *Limerick, Luimneach*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. X, Lublin 2004, kol. 1082.



Biskup Donal Brendan Murray



Autograf biskupa D.B. Murraya

Po awansie D.B. Murraya w roku 1996 zajmowane uprzednio przezeń tytularne biskupstwo Glenndálochy wakowało aż do schyłku roku 1998, kiedy to decyzją papieża bł. Jana Pawła II przypadło kolejnemu duchownemu rodem z Zielonej Wyspy. Był nim 51-letni Diarmuid Martin – tak samo, jak poprzednik w tej godności, urodzony w Dublinie i należący do prezbiterium stołecznej archidiecezji. Na świat przyszedł on 8 kwietnia 1945 roku i w rodzinnym mieście zdobywał wykształcenie tudzież odbył formację seminaryjną. Wyświęcony na kapłana 25 maja 1969 roku w St. Patrick's Training College w Drumcondra (dzielnicy Dublinu) przez ówczesnego metropolitę Dublinu Johna Charlesa McQuaida, analogicznie, jak niewiele wcześniej D.B. Murray, skierowany został do Wiecznego Miasta celem odbywania dalszych studiów na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza „Angelicum”, gdzie zyskał specjalizację w zakresie teologii moralnej, uwieńczoną doktoratem. Po powrocie z Rzymu pracował duszpasterstwo – w latach 1973-1974 – w parafii św. Brygidy (St. Brigid's Parish) w Cabinteely, by w roku 1975 ponownie zawitać w stolicy chrześcijaństwa – z zadaniem sprawowania opieki pastoralnej nad przybywającymi do Wiecznego Miasta w Roku Jubileuszowym pielgrzymami z archidiecezji dublińskiej. Od tamtego momentu pozostać miał w Rzymie na długo, powołany w roku 1976 do pracy w dykasteriach Stolicy Świętej. Przez pierwszą dekadę czynny był w Papieskim Komitecie do Spraw Rodziny (*Pontificio Comitato per la Famiglia*), w roku 1981 przemianowanym na Papieską Radę do Spraw Rodziny (*Pontificio Consiglio per la Famiglia*), by w roku 1986 uzyskać nominację na podsekretarza w Papieskiej

Radzie „Iustitia et Pax” (*Pontificio Consiglio della Giustizia e della Pace*), kierowanej ówczesnie przez kardynała Rogera Etchegaraya, w której strukturach awansował 9 kwietnia 1994 roku na stanowisko sekretarza. Po czterech latach pracy na tym stanowisku uzyskał dnia 5 grudnia 1998 roku prekonizację na biskupa tytularnego Glenndálochy, przy czym sakry udzielił mu osobiście papież bł. Jan Paweł II w bazylice św. Piotra na Watykanie w Święto Objawienia Pańskiego 6 stycznia 1999 roku (współkonsekratorami byli arcybiskupi Giovanni Battista Re, substytut do spraw ogólnych w Sekretariacie Stanu Stolicy Apostolskiej, i Francesco Monterisi, sekretarz Kongregacji Biskupów; pełni kapłaństwa dostąpiło podczas tamtego obrzędu z rąk namiestnika Chrystusowego w sumie dziewięciu elektów). W kolejnych latach przypadły mu na gruncie watykańskim następne funkcje, wśród nich członkostwo w Głównym Komitecie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 (*Comitato Centrale del Grande Giubileo*), podobnie jak był on uczestnikiem ekumenicznych prac Wspólnej Grupy Roboczej Kościoła Rzymskokatolickiego i Światowej Rady Kościołów (Joint Working Group between the Roman Catholic Church and the World Council of Churches). Wyniesiony z dniem 17 stycznia 2001 roku do godności arcybiskupiej (z zachowaniem nadal tytularnej stolicy Glenndálochy), został z upoważnienia Watykanu stałym obserwatorem przy mieszczących się w szwajcarskiej Genewie agendach Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również Światowej Organizacji Handlu. W tym charakterze czynny był przez niespełna dwa i pół roku – do momentu uzyskania w dniu 3 maja 2003 roku prekonizacji na koadiuturię (z prawem następstwa) przy metropolii Dublinu, kardynale Desmondzie Connellu (uroczysta inauguracja posługi D. Martina, jako koadiutora, miała miejsce w dublińskiej prokatedrze pw. Niepokalanego Poczęcia NMP dnia 30 sierpnia 2003 roku). Wraz z tym przestał być arcybiskupem tytularnym (*ad personam*) Glenndálochy, zaś w rok później, 26 kwietnia 2004 roku, przejął z rąk poprzednika pełnię rządów nad Kościołem dublińskim jako nowy jego arcybiskup-metropolita, którego władza pasterska obejmuje także historyczną Dolinę Dwóch Jezior – dawną siedzibę biskupów i opatów⁵⁰.

Ostatnim jak dotąd hierarchą w poczcie tytulariuszy Glenndálochy jest biskup Guy A. Sansaricq, notabene od obu żyjących swych poprzedników w tej godności starszy wiekiem i dziś będący już emerytem. Przyszedł on na świat 6 października 1934 roku w Jérémie na Haiti, w rodzinie kreolskiej, jako daleki potomek niegdysiejszych kolonizatorów Ameryki Łacińskiej. Wcześniej zdecydowany poświęcić się służbie Bożej, po ukończeniu uprzednich etapów nauki szkolnej wstąpił w wieku 13 lat do niższego seminarium duchownego macierzy-

⁵⁰ M.in.: *Annuario Pontificio per l'anno 1999*, Città del Vaticano 1999, s. 897; „Revue des Ordinations Épiscopales” [7] (2000) nr 9, s. 4 nr 8; *Annuario Pontificio per l'anno 2004*, Città del Vaticano 2004, s. 201; *Annuario Pontificio per l'anno 2005*, Città del Vaticano 2005, s. 220.

stej diecezji Jérémie, gdzie kształcił się przez pięć lat. Uzyskawszy potrzebne na to stypendium, wysłany został następnie do St. Paul's Pontifical Seminary w Ottawie w Kanadzie, gdzie odbył w sumie siedmioletnie studia filozoficzno-teologiczne, po których powrócił na Haiti i 29 czerwca 1960 roku przyjął w katedrze w stołecznym Port-au-Prince święcenia prezbiteratu – jako kapłan diecezji Les Cayes. W tym właśnie mieście, przy tamtejszej świątyni katedralnej pw. Wniebowzięcia NMP (Notre-Dame de l'Assomption), pracował jako neoprezbiter przez rok, po czym skierowany został do posługi duszpasterskiej wśród haitańskich emigrantów na wyspach Bahama, gdzie centrum jego aktywności stanowią benedyktyński przeorat w stolicy Wspólnoty Bahamów – Nassau. Po sześciu latach działalności w tym charakterze G.A. Sansaricq uzyskał zgodę zwierzchności kościelnej na odbycie studiów specjalistycznych w zakresie nauk społecznych na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, które zakończył w roku 1971. W tym samym roku uzyskał inkardynację do diecezji brooklyńskiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (9 stycznia 1971), podejmując i tam pracę pośród haitańskich emigrantów. Przez kolejne 22 lata związany był z parafią Najświętszego Serca Jezusowego (Sacred Heart) w Cambria Heights, otrzymując w tym czasie nominację na diecezjalnego koordynatora duszpasterstwa Haitańczyków. W roku 1987 Konferencja Biskupów USA powierzyła mu kierownictwo apostolatu haitańskich emigrantów w skali całego kraju (*The National Haitian Apostolate*), przy czym w roku 1993 został on przeniesiony z Cambria Heights do parafii św. Hieronima (St. Jerome) w Flatbush, gdzie objął obowiązki proboszczowskie. Papież bł. Jan Paweł II nadał mu 10 marca 1999 roku godność honorowego prałata Jego Świątobliwości, natomiast w dniu 6 czerwca 2006 roku papież Benedykt XVI wyniósł go do godności biskupa tytularnego Glenndálochy i ustanowił biskupem pomocniczym w diecezji brooklyńskiej, u boku ordynariusza *loci* Nicholasa Anthony'ego DiMarzio. Z rąk tego ostatniego przyjął sakrę we wtorek 22 sierpnia 2006 roku w kościele Matki Bożej Anielskiej (Our Lady of Angels Church) na Brooklynie (Nowy Jork), przy czym współkonsekratorami podczas tamtego aktu byli: poprzedni ordynariusz brooklyński Thomas Vose Daily oraz pełniący posługę biskupa pomocniczego w tej diecezji od 12 lat Ignatius Anthony Catanello. Warto nadmienić, iż dopełniony tamtego dnia obrzęd święceń biskupich miał tym bardziej niecodzienny charakter, że równocześnie pełni kapłaństwa dostąpiło aż trzech elektów ustanowionych do posługi w charakterze biskupów pomocniczych w owym właśnie Kościele partykularnym (dwaj pozostali to Octavio Cisneros i Frank Joseph Caggiano), przy czym – co również godzi się podkreślić – każdy z nich jako stolicę tytularną otrzymał jedną z istniejących w średniowieczu diecezji irlandzkich (obok Glenndálochy były to Eanach Dúin *vel* Annaghdown oraz Inis Cathaig *vel* Scattery Island). Po zaledwie czterech latach biskupiej posługi, 6 października 2010 roku (dokładnie w dniu swych 76 urodzin), biskup Guy A. Sansaricq prze-

szedł na emeryturę – w związku z przyjęciem przez Stolicę Apostolską warunkowanej osiągniętym wiekiem jego rezygnacji. Nadal czynny w duszpasterstwie (w roku 2011 przebywał w Wiecznym Mieście z wizytą *ad limina apostolorum*), pozostaje on aktualnym tytulariuszem Glenndálochy jako – od roku 1969 – piąty z kolei hierarcha Kościoła katolickiego, na tę historyczną stolicę prekonizowany z woli zasiadającego na Stolicy Piotrowej namiestnika Chrystusowego⁵¹.

Jak dotąd najdłużej spośród owej piątki hierarchów godność tą dzierżył Donal Brendan Murray (niemal 14 lat), po nim Marian Przykucki (siedem i pół roku), gdy znów najkrócej – Raymond D’Mello (zaledwie rok). W świetle zawartej w obecnym przyczynku faktografii w gronie tym znaleźli się dotychczas: Hindus, Polak, dwóch Irlandczyków oraz naturalizowany w USA Haitańczyk (Kreol), przy czym – co zostało już zaakcentowane – obaj duchowni z Zielonej Wyspy, którym przypadła w minionych latach godność tytulariuszy Glenndálochy, w momencie uzyskania prekonizacji reprezentowali prezbiterium archidiecezji dublińskiej, w której granicach znajduje się dziś owo historyczne miejsce, stanowiące ważny punkt na mapie pielgrzymkowych szlaków Europy. Jak wskazują na to chociażby cytowane tu wcześniej opisy pióra Wojciecha Falarskiego, bywają tam również przybysze z już nie tak dalekiej we współczesnych realiach (z racji zmiany sposobów podróżowania) Polski, licznie wszak w ostatnich latach zasiedlający Zieloną Wyspę. Warto, aby odwiedzając malowniczą Dolinę Dwóch Jezior, mieli oni świadomość, że jest to miejsce wpisane również w dzieje polskiego Kościoła.

SUMMARY

Glendalough („glen of two lakes”), an Irish bishopric since the beginning of the 7th century, united with the archdiocese of Dublin at the beginning of the 13th century, since 1969 included among titular sees. In the years 1973-1981 it was the titular see of bishop Marian Przykucki, the suffragan bishop of Poznań and later the bishop of the Chełmno (1981-1992) and the Szczecin-Kamień (1992-1999) dioceses.

Key words

the Church in Ireland in the Middle Ages, Glendalough, titular bishops, Marian Przykucki, titular bishop of Glenalough, suffragan bishop of Poznań

⁵¹ „Acta Apostolicae Sedis” 98 (2006) nr 7 (z 7 VII 2006), s. 577; „Revue des Ordinations Épiscopales” [14] 2007 nr 16, s. 25 nr 144. Ponadto: J. Swastek, *Brooklyn*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. II, Lublin 1976, kol. 1092; M. Wójcik, *Eanach Duin*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. IV, Lublin 1983, kol. 631; *Atlante universale di storia della Chiesa*, s. 146 (mapa A i B); *Atlas hierarchicus*, s. 41 (mapa *United States*), 45 (mapa *America, Central-Mexico*); J. Bednarz, *Jérémie*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. VII, Lublin 1997, kol. 1183 (również kol. 223); K. Małysz, *Les Cayes*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. X, Lublin 2004, kol. 838.